

Kunnskap for en bedre verden

Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Bacheloroppgave – internasjonal politikk

Maktbalansen i Midtøsten

Hvordan ekspanderer Saudi-Arabia og De Forente

Arabiske Emirater for å fylle maktvakuemet i regionen?

Lise Skjevik

POL2900

Bacheloroppgave i statsvitenskap

Vår 2019

Abstrakt

Saudi-Arabia og De Forente Arabiske Emirater er to av Midtøstens og verdens rikeste land, og følgelig viktige aktører i regionen. Begge har betydelig innflytelse i området, og sitter på enorme petroleumsressurser som er årsaken til deres rikdom. I flere tiår, og spesielt siden 11. september 2001 har USA vært sterkt involvert i regionen. Amerikanerne har derimot trukket seg gradvis tilbake etter at regimet i Irak ble styrtet i 2003, og de har sterkt redusert antall tropper i Midtøsten under Obama-administrasjonen. Dette har gjort at det har oppstått et maktvakuum i regionen. Iran er Saudi-Arabias erkefiende i Midtøsten, og utgjør også dermed en trussel for Emiratene, som er en av Saudi-Arabias fremste allierte.

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan Saudi-Arabia og Emiratene har gjennomført sin ekspansjon for å fylle maktvakuemet i praksis. Dette vil gjøres ved å benytte realismeteorier som indikerer hvordan stormakter oppfører seg på et generelt grunnlag for å sikre sin egen overlevelse, og også spesielt med tanke på ekspansjon. Oppgaven skal også se på hvilken innvirkning rollene til USA og Iran har hatt på denne ekspansjonen. Gjennom en kvalitativ undersøkelse skal oppgaven gjennomføre en analyse for å undersøke sammenhengen mellom USAs tilbaketrekking og hvordan Saudi-Arabia og Emiratene ekspanderer. Oppgaven vil følgelig konkludere med at ekspansjonen, som er ledet av Saudi-Arabia, vil komme til uttrykk gjennom involvering i krigen i Jemen, å blokkere Qatar fra GCC og å støtte koalisjonen mot IS i Irak.

Innholdsfortegnelse

	Abstrakt	2
1.0	Innledning	4
	1.1 Problemstilling.....	5
	1.2 Avgrensing.....	5
2.0	Teori	5
	2.1 Stormakter innen realismeteori	6
	2.2 Ekspansjon.....	8
3.0	Empiri	10
	3.1 Metode.....	10
	3.2 Bakgrunn: USA.....	10
	3.3 Bakgrunn: Iran.....	12
	3.4 GCC og Qatar.....	13
	3.5 Krigen i Jemen.....	14
	3.6 Irak og Den islamske staten (IS).....	15
4.0	Diskusjon	16
	4.1 Jemen.....	16
	4.2 Qatar.....	18
	4.3 Irak.....	19
5.0	Konklusjon	21
	Referanseliste	23

1.0 Innledning

Saudi-Arabia er både det territorielt største og rikeste landet i Midtøsten, og spiller dermed en viktig rolle som den største aktøren i regionen. Saudierne har også et viktig ansvar for å opprettholde sikkerheten i regionen, spesielt på grunn av sin strategiske posisjon og økonomiske, politiske og kulturelle betydning (U.S. Department of State, 2019). Saudi-Arabia står overfor flere store utfordringer: alt fra å bekjempe ekstremisme fra Den Islamske Staten (IS) og andre terrororganisasjoner, revolusjoner i en rekke nærliggende stater og trusselen Iran utgjør, til mer naturrelaterte utfordringer knyttet til mangel på både vann og elektrisitet som følge av tørt klima i hele regionen.

Stabiliteten i Irak, Syria, Libanon, Bahrain og Jemen har blitt svekket som følge av at Iran og Saudi-Arabia har forsøkt å ekspandere sin regionale innflytelse i landene. Både Saudi-Arabia og Iran har blitt involvert i flere blodige kriger som også utspiller seg som en maktkamp mellom disse to landene. Det gjelder eksempelvis styrker i Syria og Irak, støtte til andre regimer i Bahrain og Jemen, eller gjennom andre aktører som Hezbollah i Libanon og Hamas i Gaza (Choksy & Choksy, 2016, s. 58). Dersom en saudisk ekspansjon skal gi et godt resultat, må politikken utvikles deretter. Etter at kong Salman tok over tronen i Saudi-Arabia i 2015 har den saudiske utenrikspolitikken blitt sterkere og mer tydelig, da spesielt illustrert av hendelsene i Qatar og Jemen (Karim, 2018). Saudi-Arabias fremste drivkraft når det gjelder regionale konflikter er utvilsomt at Irans innflytelse i regionen har økt. På grunn av dette har Saudi-Arabia trolig større aspirasjoner om regionalt maktlederskap enn de noen gang har hatt tidligere. Dette utspiller seg i flere hendelser: saudierne har nettopp arrangert en fredsavtale mellom Etiopia, Eritrea og Djibouti, og både Imran Khan, statsministeren i Pakistan og USAs president Donald Trump har hatt sine første offisielle besøk til Saudi-Arabia (Jones et. al., 2019, s. 11). Flere av disse områdene er relevante, men de er kun nevnt her for å illustrere flere sider av Saudi-Arabias ekspansjon. De vil ikke bli inkludert i denne oppgaven, da oppgaven heller ser på krigen i Jemen, Qatarblokaden og kampen mot IS i Irak.

Denne oppgaven handler i all hovedsak om Saudi-Arabia, og hvordan saudierne ekspanderer for å motvirke iransk innflytelse. Derfor blir Emiratene en viktig aktør og alliert, men ikke ilagt størst vekt. Det er likevel verdt å nevne at de to landene ikke er enige på alle områder, og at Emiratene ekspanderer der Saudi-Arabia enten ikke er involvert, eller er involvert i mindre grad: eksempelvis er emiratene mer involvert på bakkenivå under krigen i Jemen og de har opprettet havportor i Øst-Afrika, deriblant i Somaliland og Eritrea. Emiratene har også trosset

Saudi-Arabias vilje, ved for eksempel å ta kontrollen over havnebyen Aden i Jemen. De har også støttet opprørere i Somalia, gitt militær støtte i Libya, opprettet en ambassade på Kypros og gjennomført militærøvelser sammen med Hellas og Israel (The Economist, 2017a).

1.1 Problemstilling

Med utgangspunkt i Saudi-Arabias utenrikspolitiske mål om å få fylt maktvakuemet i regionen er formålet med denne oppgaven å undersøke hvordan og på hvilke områder denne ekspansjonen har foregått. Etter at USA trakk seg mer og mer tilbake, har saudierne blitt tvunget til å ta mer ansvar for rollen de har i regionen, og kan dermed ikke forbli like avhengige av amerikansk støtte slik som de har vært tidligere. Med utgangspunkt i dette er oppgavens problemstilling utformet slik:

”Hvordan forsøker Saudi-Arabia og Emiratene å ekspandere i Midtøsten? Hva er drivkreftene bak områdene der de har forsøkt å øke sin innflytelse?”

1.2 Avgrensning

Oppgaven avgrenses til å holde seg til ekspansjon etter år 2014. Oppgaven vil også kun ta for seg ekspansjon slik den kommer til uttrykk senere i oppgaven. Teoritradisjonen realisme danner teorigrunnlaget for denne oppgaven, og fokuset vil være på hvordan stormakter kan forventes å oppføre seg. Dette vil først være på et mer generelt grunnlag, og et par sentrale begrep som *makt* og *hegemon* vil bli redegjort for. Videre vil oppgaven ta for seg hvordan ekspansjon foregår innen realismeteorien. I denne delen blir også noen viktige drivkrefter for ekspansjon redegjort for. Det er også verdt å evne at Saudi-Arabia og Emiratene forsøker å ekspandere på andre måter enn det som er nevnt så langt i oppgaven, eksempelvis ved å bruke mykt makt i form av å bygge moskeer i andre land. På grunn av oppgavens omfang er ikke dette tatt med.

2.0 Teori

Denne studien skal se på hvordan stater (nærmere bestemt Saudi-Arabia og De Forente Arabiske Emirater) ekspanderer både som følge av og for å øke sin egne relative maktposisjon i Midtøsten. For å danne et teoretisk rammeverk for å underbygge problemstillingen min har jeg først sett på hvordan stormakter oppfører seg på et generelt grunnlag, og hvordan de forsøker å sikre sin egen overlevelse. For å forstå hvordan denne prosessen foregår har jeg valg å benytte meg av teoritradisjonen realisme, som har hovedvekt på makt og staters overlevelse. Videre vil stormaktens gjennomføring av ekspansjon i praksis bli forklart, og ikke minst blir det belyst

hvorfor en stat ekspanderer. Hvordan det anarkiske systemet er strukturert spiller også en viktig rolle.

2.1 Stormakter innen realismeteorien

Hvorfor er det viktig å kontrollere hva andre stater velger å foreta seg? Det foreligger en del grunnleggende antakelser innen teoritradisjonen realismen, og den første av dem er at det internasjonale statssystemet er anarkisk. Dette betyr at statene ikke har noen høyere myndighet å svare til. Det er dermed kaotisk og drevet av uorden (Mearsheimer, 2001, s. 30). Stormaktene må med andre ord klare seg selv. Dette systemet oppfordrer stater til å bedrive maktmaksimering vis-à-vis andre stater (Mearsheimer, 2001, s. 29). En annen antakelse som er relevant i denne sammenhengen er at stater (da spesielt stormakter) er rasjonelle aktører. Dette betyr at de tar strategiske vurderinger og er bevisste på sine omgivelser for å sikre sin egen overlevelse. Spesielt blir andre staters preferanser nøye vurdert med tanke på hvordan deres egne handlinger påvirker disse preferansene, og hvordan andre staters oppførsel påvirker ens egen overlevelsesstrategi (Mearsheimer, 2001, s. 31). Fordi stater regnes å være rasjonelle aktører, gjennomfører de nøye beregninger før de gjennomfører det som kan anses for å være en offensiv handling. De veier kostnadene og ulempene mot hverandre, og mot de mulige utfallene. Dersom fordelene ikke er større enn risikoen de tar for å gjennomføre handlingen, avventer man og venter heller på en bedre mulighet (Mearsheimer, 2001, s. 37). Dermed anser realismetradisjonen aktsomhet – det å vurdere konsekvensene av ulike handlinger – som en viktig egenskap (Morgenthau, 2006 [1948], s. 12).

Stormakter søker alltid etter muligheter for å få mer makt over deres rivaler. Robert Dahl (1957, s. 202-203) har definert *makt* som at ”A har makt over B i den grad A får B til å gjøre noe han/hun ellers ikke ville ha gjort”. Videre er en annen viktig antakelse at stormakters viktigste mål er å sikre sin egen sikkerhet overlevelse (Jervis, 1998, s. 980). Spesielt er det da snakk om å opprettholde sin egen territorielle integritet og sin egen politiske autonomi (Mearsheimer, 2001, s. 31). Bakgrunnen for dette er at dersom en stat skulle bli erobret, klarer den ikke å oppnå andre målsettinger. Stormakter kan ikke stole på at andre stater hjelper til med å ivareta sin egen sikkerhet. Derfor handler stater i en verden der man må hjelpe seg selv, og stormaktene handler så godt som alltid etter hva som er i deres egen interesse. Man kan aldri være sikker på hva en annen stats intensjoner er, eksempelvis kan man ikke være sikker på at en annen stat ikke vil bruke sine militære ressurser til å angripe den første staten. Intensjoner kan også raskt endre seg, så dersom en stat skulle ha gode intensjoner én dag, kan de følgelig ha dårlige intensjoner

dagen etter. Dette er stormaktene klar over, og dermed forstår de raskt at den beste måten å sikre sin egen overlevelse på er å bli den mektigste staten i systemet. Jo sterkere en stat er relativ til en annen stat, desto mindre sannsynlig er det at den andre staten vil utføre et angrep og dermed true dens overlevelse (Mearsheimer, 2001, s. 33).

Å være en *hegemon* stat betyr kort sagt at man er den mektigste staten i et system, og dermed dominerer de andre statene. Dette vil si at ingen andre stater har nok militære ressurser til å utfordre hegemonen. Det internasjonale anarkiske systemet er blitt redegjort for, men i denne oppgaven er det hensiktsmessig å bruke selve systemkonseptet i en smalere forstand. Da er det gjerne for å beskrive spesielle regioner, eksempelvis Europa eller Øst-Asia. På denne måten kan man skille mellom en *global* hegemon som dominerer verden, og en *regional* hegemon, som er dominant i et spesielt geografisk område (Mearsheimer, 2001, s. 40). Det er dette Saudi-Arabia og Emiratene ønsker å oppnå: å bli regionale hegemoner i Midtøsten. Da blir forholdet mellom Saudi-Arabia og Emiratene viktig: det er en maktforskjell mellom en potensiell hegemon og den nest mektigste staten i regionen (Mearsheimer, 2001, s. 45). Ettersom Saudi-Arabia har betydelig større militærressurser enn Emiratene, er det rimelig å anta at Saudi-Arabia ønsker å bli hegemonen i området, og at Emiratene ønsker å bli nummer to. Hvordan de har tenkt å oppnå dette diskuteres senere i oppgaven.

Et velkjent konsept innen internasjonal politikk er *sikkerhetsdilemmaet*. Logikken her er at de handlingene en stormakt gjør for å bedre sin egen sikkerhetssituasjon, går på bekostning av andre staters sikkerhet. Slik får man et nullsumspill: den ene vinner, som fører til at den andre taper. Dermed er det vanskelig for en stat å øke sin egen sikkerhet og overlevelse uten at dette blir oppfattet som trusler for de andre statene. Den beste måten for en stormakt å overleve på i et anarkisk system er følgelig å utnytte andre stater og å få mer makt på deres bekostning. Dette er noe aktørene er innforstått med, og dermed oppstår det på mange måter en sikkerhetskorrurransse (Mearsheimer, 2001, s. 35-36).

Stormakter er svært opptatt av maktbalansen i sin region, og et resultat av dette er at de i enkelte tilfeller danner et samarbeid med andre stater. Dette er enklere å oppnå dersom de involverte statene bryr seg om en relativ maktøkning istedenfor en økning i absolutt makt. Én grunn til å danne en slik allianse er for å stå sammen mot en felles fiende, og det er dette Saudi-Arabia og Emiratene har gjort med en rekke andre land i Vesten, Midtøsten og Afrika (Mearsheimer,

2001, s. 52-53). Denne koalisjonen er én av aktørene i krigen i Jemen, der selve hovedmålet med koalisjonen er å vinne over den andre siden som er støttet av Iran.

2.2 Ekspansjon

Teoridelen av oppgaven har så langt sett på de mer generelle aspektene ved stormakter og realismeteorier, og nå skal det knyttes litt nærmere til selve konseptet ekspansjon. Sterke og mektige stater har et fellestrekk når det kommer til oppførsel: de ekspanderer. Dette kan for eksempel gjøres ved å sende soldater, skip og andre aktører utenfor sine egne landegrenser. De beskytter landegrenser og deltar i kriger utenfor eget territorium. Disse statene utøver sin innflytelse på andre stater på en rekke ulike måter, og denne innflytelsen er ikke gjensidig: kun de mektigste gjør det andre ikke kan gjøre mot dem (Mandelbaum, 1998, s. 132). Noen av måtene denne innflytelsen kan komme til syne på, er for eksempel gjennom direkte og indirekte styring, økonomisk utnyttelse og utvikling, opprettelsen av allianser med andre ledere og integrasjon i en større økonomisk orden. Ekspansjon kan defineres som en stats ønske om å spre sine egne gjenkjennelsestrekk i det internasjonale systemet. Staten som forsøker å bedrive ekspansjon, har som mål at verden skal bli mer lik seg selv. Slik får man ”utvidelsen av det kollektive selvet” (Mandelbaum, 1988, s. 137).

En annen måte å se på ekspansjon på, er å ha en aktiv utenrikspolitikk. Da omfatter det gjerne alt fra å vie oppmerksomhet til internasjonale hendelser, til å trappe opp sine diplomatiske utsendelser og å delta i stormaktsdiplomati (Zakaria, 1999, s. 5). Selv om utenrikspolitikk ikke er selve hovedtemaet i denne oppgaven, er det hensiktsmessig å slå fast hva begrepet blir brukt som i denne sammenhengen. Gunnar Fermann har definert utenrikspolitikk slik:

Utenrikspolitikk kan forstås som territorialstatens utad- og formålsrettede virksomhet der strategier velges og virkemidler anvendes i lys av statens kollektive selvforståelse (identitet), utenrikspolitiske målsettinger (interesser), maktmidler og de konkrete utfordringene staten står ovenfor. Utenrikspolitikk kan dermed leses som studiet av hvordan statseksterne og statsinterne faktorer i et samvirke påvirker forestillinger om hva som er politisk mulig, hva den ”nasjonale interessen” er, hvordan utenrikspolitiske målsettinger blir vedtatt, og hvordan virkemidler blir dosert gjennom beslutnings- og iverksettelsesprosesser der statens strategiske ledelsesapparat står helt sentralt.” (Fermann, 2014, s. 47).

Klassisk realismeteorier slår fast at stater kun ekspanderer når de kan, siden en nasjons interesser blir bestemt på bakgrunn av hvor mye makt (materielle ressurser) den har relativt til andre stater. Dette tilsier at statene ikke driver med vilkårlig og tilfeldig ekspansjon: ettersom de som

nevnt er rasjonelle aktører, ekspanderer de på et tidspunkt og på steder som gjør at de minsker risikosannsynligheten, da spesielt i områder der de andre statene er svakere og når deres egen makt er stigende (Zakaria, 1999, s. 8-9). Både Saudi-Arabia og Emiratene opplever stadig økende vekst (spesielt økonomisk), og økt andel av ressurser fører gjerne til at en stats ambisjoner også øker. Dette fører til at en stat ekspanderer sine politiske interesser utenfor sine landegrenser når de opplever en relativ maktøkning. En stat som opplever slik vekst ekspanderer gjerne aktivitetene sine utenlands, og dette fører til at deres interesser kolliderer med en annen stats interesser – og dermed er man involvert i ulike konflikter, kriser og kriger. Denne tendensen øker gjerne jo mer en stat vokser (Zakaria, 1999, s. 19-20).

Én grunn til at stormakter prøver å ekspandere, har en såkalt ”utenfra og inn”-forklaring: mektige stater driver ikke med ekspansjon fordi de er selvsikre, men i stor grad fordi de blir trukket ut og involvert utenfor sine egne landegrenser. Dette er på grunn av måten det internasjonale systemet er bygd opp, selve strukturen i det anarkiske systemet, som tidligere nevnt i oppgaven. Med andre ord kan man hevde at det er strukturen i det internasjonale systemet som gjør at stormakter handler offensivt og prøver å oppnå hegemoni (Mearsheimer, 2001, s. 53). Fordi stater blir involvert i saker utenfor sine egne grenser, blir systemet mer og mer gjensidig avhengig, og en ting kan føre til en annen. Dermed kan man få en form for kjedereaksjon når det gjelder å involvere seg i saker som ikke foregår på eget territorium. Slike kjedereaksjoner ble beskrevet av tidligere president Dwight Eisenhower i 1954 som en ”dominoeffekt” – metaforen ble brukt til å beskrive scenarioet der han sammenlignet de sannsynlige konsekvensene av tapet av et av landene i Indokina til Sovjetunionen som en rekke fallende dominobrikker: hvis én først faller, faller de som er ved siden av også (Mandelbaum, 1998, s. 137-138). Slike dominoeffekter kan foregå i praksis ved at mektige stater utvider sin innflytelse og blir dratt utover sine landegrenser av hendelser de ikke kan kontrollere, og som heller ikke er forutsigbare: de føler seg dermed forpliktet til å reagere. Mektige stater som blir involvert utover grensene sine opplever en genuin trussel mot sin egen overlevelse, og prøver dermed å beskytte seg selv. Da er man igjen tilbake til det at overlevelse er det viktigste for alle stater. Dermed blir ekspansjon en slags bieffekt av å sikre egen overlevelse, gjennom å handle for å få stabilisert slike ustødige dominobrikker. Slik kan det argumenteres for at preventiv ekspansjon, som er mønsteret av hvordan stater oppfører seg i det internasjonale systemet, er et produkt av strukturen i systemet (Mandelbaum, 1998, s. 140). Dominoeffekten er det Saudi-Arabia frykter: hvis én stat i Midtøsten blir sterkt påvirket av Iran, faller nabostatene som dominobrikker og bli påvirket på samme måte. Samtidig kan effekten komme til syne ved at

dersom Saudi-Arabia involverer seg i én konflikt utenfor eget territorium, faller dominobrikkene rundt og de blir involvert i stadig flere konflikter.

3.0 Empiri

I dette kapittelet skal det redegjøres for hvordan Saudi-Arabia og Emiratene har ekspandert i praksis. Her vil det kort bli redegjort for hva som faktisk har skjedd, og hver enkelt del vil bli analysert dypere senere i oppgaven. USAs tilbaketrekking og Iran er bakteppet for ekspansjonen til Saudi-Arabia og Emiratene. Dette gjør at Saudi-Arabia og Emiratene må endre måten de fører utenrikspolitikk på fra tidligere – nå kan de ikke lengre overlate hovedrollen til amerikanerne. Skal Irans innflytelse i regionen reduseres, må saudierne ta ansvar for dette selv.

3.1 Metode

I samfunnsvitenskapelig forskningsmetode har man ulike fremgangsmåter som kan brukes for å besvare vitenskapelige problemstillinger og spørsmål. De vanligste av disse er kvantitativ metode og kvalitativ metode (Ringdal, 2014, s. 103). Metoden for denne oppgaven er valgt etter en pragmatisk vurdering av problemstillingen. Denne oppgaven spør om hvordan Saudi-Arabia og Emiratene ekspanderer for å fylle maktvakuemet i Midtøsten, dermed er oppgaven årsaksforklarende snarere enn formålsforklarende. Dette gjør at kvalitativ metode er den metoden som er best egnet i en slik oppgave (Ringdal, 2014, s. 104). I denne oppgaven blir det i form av en *casestudie*, som forstås som en intensiv undersøkelse av få analyseenheter (Ringdal, 2014, 108). For å nærmere begrense denne oppgaven, er det hensiktsmessig å konkret definere hva selve ekspansjonen Saudi-Arabia og Emiratene foretar seg, blir målt i.

Ettersom begrepet ekspansjon allerede har blitt redegjort for i teoridelen, velger jeg i denne oppgaven å se på ekspansjon som involvering i kriger og konflikter utenfor eget territorium og blokkering av medlemsland i en samarbeidsorganisasjon. Ekspansjon operasjonaliseres som måter å utøve utenrikspolitikk og innflytelse på for å fremme sine egne interesser i andre stater. Da er målene å få utført en maktmaksimering i regionen samt forhindre at andre stater foretar seg noe som ikke er i deres favør.

3.2 Bakgrunn: USA

USA har gradvis, men umiskjennelig trukket seg tilbake fra den internasjonale rollen vi er vant til å se amerikanerne i (Lieber, 2016, s. 35). Utenrikspolitikken til USA har helt siden Barack Obama ble valgt til president i 2008 hatt mer og mer fokus på tilbaketrekking. I tillegg har

ideologiske betraktninger og en sterk misnøye blant det amerikanske folket mot resultatene fra krigføringen i Afghanistan og Irak ført til at USAs rolle er mye mindre tydelig nå enn tidligere. Flere i den amerikanske regjeringen så ikke fordelene ved å fortsatt være sterkt involvert i Midtøsten, og følte at saudierne heller skulle overta det ansvaret. USA hadde blitt lei av sine egne aktiviteter i regionen (Seznec, 2013, s. 3). Krigene i både Afghanistan og Irak skulle vise seg å vare lengre enn man hadde forestilt seg, og støtten til krigene ble bare svakere og svakere fra det amerikanske folket. Det var blant annet denne misnøyen som gjorde at befolkningen var klare for et nytt lederskap i politikken, og Barack Obama var forberedt på å endre måten USA førte utenrikspolitikken sin på (Lieber, 2016, s. 36).

President Obamas utenrikspolitikk var ofte preget av mindre involvering, å inngå forlik med motstandere og en sterk misnøye mot å bruke amerikansk makt på utenlandsk territorium. Dette er spesielt synlig sammenlignet med hans forgjengere. Selve kjennetegnet hans ved utenrikspolitikken var den gjennomgående skepsisen til bruken av amerikansk makt, og motviljen til å bruke den når han måtte (Lieber, 2016, s. 36). Denne makten har i seg selv blitt svekket av blant annet en markert reduksjon i størrelsen til militæret. Målet med en slik tilnærming til utenrikspolitikken var å redusere antall konflikter i verden, og heller motivere de lokale aktørene til å handle selv for å bli en motvekt i de regionale konfliktene. I tillegg var en av målsetningene med en slik politikk at det internasjonale samfunnet skulle ta mer ansvar i å promotere en mer global verdensorden ettersom USA trakk seg mer og mer tilbake, da de heller skulle beskytte sine egne interesser (Lieber, 2016, s. 35).

I tillegg skulle president Obama også distansere seg selv og USA fra de som tradisjonelt ble ansett for å være deres allierte. Ettersom Obama prøvde å være mer imøtekommende mot Iran, ble det en økende misnøye i både Egypt og Saudi-Arabia (Lieber, 2016, s. 39). I tillegg førte mangelen på amerikansk involvering i krigen i Syria til en oppfatning av ubesluttsomhet og usikkerhet rundt amerikansk maktbruk, og dette gjaldt ikke bare i Midtøsten. Dette førte til at Obamas administrasjon manglet troverdighet blant både allierte og fiender. Det at USA valgte å ikke involvere seg i Syria ble av saudierne sett på som en helomvending når det gjaldt amerikansk utenrikspolitikk (Seznec, 2013, s. 3). Obama har også tidligere uttalt at ”Midtøsten ikke lengre er like viktig for amerikanske interesser” (Lieber, 2016, s. 41). Resultatene av denne utenrikspolitikken indikerer at den ikke har oppfylt sine egne målsetninger, og at man som følge av dette lever i en enda farligere verden (Lieber, 2016, s. 35). Det er likevel viktig å understreke

at selv om USA har trukket seg mer tilbake under Obama-administrasjonen, er de fortsatt involvert i Midtøsten – de er på ingen måte helt ute av regionen.

3.3 Bakgrunn: Iran

Tilbaketrekkingen til USA og trusselen Iran utgjør har sterk påvirkning på hvilke områder Saudi-Arabia og Emiratene forsøker å ekspandere i, og det at de faktisk ekspanderer i utgangspunktet. De fleste saudiske ekspansjoner er direkte knyttet til Iran, og det kan følgelig tenkes at Saudi-Arabia og Emiratene ikke hadde ekspandert dersom Iran ikke hadde vært en så stor trussel i regionen. Den fundamentale forskjellen på Saudi-Arabia, Emiratene og Iran er hvilken retning innen islam størstedelen av befolkningen tilhører. Saudierne og emiratene er i all hovedsak sunnimuslimer, og i Iran er så godt som hele befolkningen sjiamuslimer. Saudi-Arabia er et konservativt absolutt monarki med al-Saud-familien som øverste ledere, og de har tradisjon for et godt forhold til både USA og Storbritannia. Det nye Iran som ble etablert etter revolusjonen i 1979 er en sjiamuslimsk republikk med et politisk system som overses av én øverste leder, ayatollahen. Situasjonen blir ikke bedret av at Ayatollah Khomeini som ledet revolusjonen, har sagt at et monarki i seg selv ikke er forenlig med den muslimske levemåten (Fürtig, 2007, s. 629). Alle tre statene er svært religiøse, og hvilken retning de følger innen islam er naturlig avgjørende for hva man anser som nasjonens interesser. Selv om Dubai har et godt forhold til Iran, er Emiratene samlet sett mer enige med Saudi-Arabia enn Iran. Det skal også nevnes at Emiratene ved flere anledninger har prøvd å fungere som en slags megler mellom Saudi-Arabia og Iran, men til ingen nytte så langt (Wehrey et. al., 2009, s. 58).

Saudi-Arabia og Iran er begge store eksportører av olje og gass, og har hatt sine uenigheter om energipolitikk i regionen. Oljereservene til saudierne er store, og med sitt relativt lave befolkningstall har de en interesse i å opptjene oljeinntektene over lengre tid og får følgelig et insentiv til å moderere oljeprisene. Iran, på den andre siden, er nødt til å ha en kortere tidshorisont på inntektene og trenger høyere oljepriser på grunn av sanksjonene som er blitt påført landet etter både krigen med Saddam Hussein og konflikten med USA. Saudi-Arabia har neste dobbelt så store oljeforekomster som Iran: 267 millioner fat mot 136 millioner fat. Iran har også en meget ineffektiv oljesektor: produksjonskostnadene pr. fat med olje er oppe i 15 dollar (Wehrey et. al., 2009, s. 72).

Iran og Saudi-Arabia har vært erkefiender siden 1980-tallet (Fürtig, 2007, s. 629, Wehrey et. al., 2009, s. 48-49), og de er involvert på hver sin side i flere konflikter. Dette foregår

eksempelvis i krigen i Syria: saudierne anser krigen som en del av Irans strategi for å øke sin kontroll i regionen og hele den muslimske verden. I tillegg ser saudierne iransk involvering i så godt som hver krise eller konflikt i Midtøsten: i Bahrain blir opposisjonen, som er sjiamuslimer, ansett for å være manipulert av Iran. Houthi-opprørerne i Jemen er også sjiamuslimer, og en del av deres ledere har base i Teheran. Saudierne er også helt overbeviste om at lederskapet i Irak er dominert av Iran. Hezbollah, som etter saudisk oppfatning kun er en forlengelse av Irans makt, kontrollerer Libanon og gir stor støtte til Alawiene i Syria. Iran gjennomgikk som nevnt en stor revolusjon i 1979, og Saudi-Arabia frykter at Iran skal spre revolusjonen utover landegrensene og videre inn i Midtøsten, da spesielt i Irak. Avslutningsvis føler saudierne seg helt sikre på at Iran kun har et atomvåpenprogram for å øke sin egen innflytelse i regionen (Seznec, 2013, s. 3). Følgelig er Iran utvilsomt den største trusselen for Saudi-Arabia, og derfor også Emiratene.

3.4 Gulfens Samarbeidsråd (GCC) og Qatar

Gulfens Samarbeidsråd er de arabiske gulfstatenes råd, og en politisk og økonomisk union mellom de seks arabiske statene som ligger ved Persiabukten. Medlemsstatene er Saudi-Arabia, De Forente Arabiske Emirater, Oman, Qatar, Kuwait og Bahrain. Organisasjonen har en rekke økonomiske og sosiale formål, og alle medlemsstatene er blitt ekstremt rike som følge av at de sitter på store forekomster av olje og gass. Ettersom produksjonen i flere stater er høy, har den også blitt veldig kostnadseffektiv: eksempelvis er produksjonsprisen i Saudi-Arabia to-tre dollar pr. fat med olje (Wehrey et al., 2009, s. 72).

I 2017 opprettet seks arabiske land, deriblant Saudi-Arabia og Emiratene, en blokada mot Qatar. Dette var på bakgrunn av at Qatars øverste leder, sjeik Tamim bin Hamad al-Thani's uttalelser ble tolket som støtte for Iran, Hamas, Hezbollah og Israel. Denne blokaden kom i form av å kutte alle diplomatiske bånd og å stenge landegrensene. All fly- og sjøtrafikk ble stengt, og de med saudisk nasjonalitet i Qatar ble beordret til å reise hjem. Denne uenigheten er den alvorligste hendelsen i GCC siden organisasjonen ble opprettet i 1981. Emiratene har også truet med en dom på 15 år i fengsel dersom noen skulle uttrykke sympati for Qatar (The Economist, 2018a). Saudi-Arabia og de andre statene ønsker at Qatar skal slutte med å støtte islamistisk terrorvirksomhet i området, deriblant Det Muslimske Brorskap. Brorskapet kom til makten i Egypt i 2013, som følge av at det ble holdt frie valg etter den arabiske våren. I tillegg krever landene at Qatar skal legge ned Al Jazeera, regionens største nyhetsdistributør, som Qatar sponser.

Qatar har forsøkt å øke sin egen innflytelse i regionen ved å la Det Muslimske Brorskap, den arabiske verdens fremste islamistiske bevegelse, etablere seg i landet. Qatar har eksempelvis vært et trygt sted for noen av de øverste lederne i Brorskapet, Hamas og Taliban. Flere qatarske diplomater har også vært i dialog med disse lederne. I tillegg har Al Jazeera hjulpet Qatar med å få et stort publikum i flere tiår. Nyhetsstasjonen var også svært aktiv under den arabiske våren, da den fungerte som en plattform for opprørere som ville bryte med sine nasjonale regjeringer og etablere et nytt styresett. Videre oppfordret nyhetsstasjonen revolusjonære opprørere til å fortsette videre med revolusjonene, og de støttet også islamister som ble utnevnt til ledere i nyvalg. Disse islamistene ble finansiert av Qatar, og mottok også betydelige pengesummer da de tok over makten i sitt eget land (The Economist, 2017c).

3.5 Krigen i Jemen

Siden 2015 har det foregått en blodig krig i Jemen, den arabiske verdens fattigste stat. De to sidene i krigen er først og fremst Houthi-opprørerne, og den internasjonalt anerkjente regjeringen til Jemen. FN har kalt konflikten for verdens største humanitære krise. Houthisene er en sjiamuslimsk gruppe som stammer fra Saada, nord i Jemen. Gruppen ble mer fremtredende etter USAs invasjon av Irak i 2003. Ideologisk sett støtter de Hezbollah i Libanon, og Iran som en forlengelse av dette. Etter den arabiske våren ble Jemens daværende president Ali Abdullah Saleh erstattet med Abd-Rabbu Mansour Hadi, en sunnimuslimsk politiker fra den sørlige delen i Jemen. Houthisene var sterkt misfornøyde med denne ordningen, og dermed formet de en allianse med den tidligere president Saleh og den delen av Jemens militære styrker som fremdeles stilte seg bak ham. Jemens nye president, Hadi, ble sett på som en saudisk marionett, og Houthi-opprørerne med tidligere president Saleh gikk til angrep på Sanaa i september 2014 og fjernet president Hadi fra makten. Ikke lenge etter tok de kontroll over havnebyen Hodeidah og begynte å jobbe videre mot Aden (Al Jazeera, 2019). Houthi-opprørerne og Jemens regjering har hatt konflikter siden 2004, men det var som nevnt i september 2014 det eskalerte sterkt. Som respons på Houthi-opprørernes fremskritt, startet en koalisjon ledet av Saudi-Arabia et motangrep på opprørerne i 2015. Formålet med denne koalisjonen var å bekjempe opprørerne og å gjeninnføre Jemens anerkjente regjering (Al Jazeera, 2018).

Saudi-Arabia deler en relativt porøs grense mot Jemen i sør, og har forståelig stor interesse av hvem som sitter ved makten i nabolandet. Houthisene representerer den sjiamuslimske delen av Jemens befolkning, og støttes av Iran. Som nevnt er Iran Saudi-Arabia og Emiratenes

erkefiende, og dette kan i seg selv bli ansett som plausibel grunn til å involvere seg i Jemen. De grunnleggende årsaken til denne konflikten handler om de ulike formene for politisk og økonomisk misnøye hos befolkningen, som kom til uttrykk under den arabiske våren. Jemen opplever sterk fattigdom, arbeidsledighet, vannmangel og korrupsjon. I tillegg er demokrati og politisk representasjon så godt som fraværende. Jemen opplever også ringvirkningene fra terrorvirksomheten som al-Qaida og IS har bedrevet i regionen, og USAs dronekrigføring mot disse terrororganisasjonene. Begge deler har bidratt til at det er økende frykt og sinne i Jemens befolkning. Avslutningsvis er Jemen i tillegg et av de landene med størst våpentetthet, og det er under disse omgivelsene at krigføringen mellom Iran, Saudi-Arabia og Emiratene bare har eskalert over tid (FN-sambandet, 2019).

3.6 Irak og Den islamske staten (IS)

Etter at USA invaderte Afghanistan som en respons på 11. september 2001, invaderte de etterhvert Irak i 2003. Dette var en konsekvens av at amerikanerne trodde at Iraks leder, Saddam Hussein, var i besittelse av kjemiske våpen. USA hadde ikke fått bekreftet den informasjonen før de påbegynte invasjonen, og det skulle vise seg å bli en katastrofe: det har aldri blitt bekreftet at Hussein faktisk hadde kjemiske våpen. Etter dette har USA gradvis trukket seg tilbake fra Midtøsten. Rundt tre uker før invasjonen uttalte USAs forhenværende president George W. Bush følgende: ”et nytt regime i Irak vil være et inspirerende eksempel på frihet for andre nasjoner i regionen” (Fürtig, 2007, s. 632). Saddam Husseins Baath-regime ble styrtet som følge av invasjonen, og Irak ble erklært som en demokratisk føderasjon. I kjølvannet av dette oppsto Den islamske staten, som tidligere var en del av al-Qaida i Irak. IS vokste raskt i Irak, da omgivelsene i stor grad besto av krig og konflikt. Selve opprettelsen av IS var en reaksjon på USAs invasjon i 2003. Husseins regime hadde favorisert den sunnimuslimske minoriteten i Irak. I 2005 ble landets første parlamentsvalg avholdt, og valgresultatet var at de sjiamuslimske og kurdiske partiene vant med majoriteten av stemmene (Oliver, 2005). Den nye sjiamuslimske majoriteten ble støttet av USA, og dette maktskiftet skapte spenninger mellom den nye regjeringen og sunni-minoriteten i landet, og dette la videre grunnlaget for fremveksten av IS. Iran har sendt spesialstyrker for å støtte den nye sjiamuslimske regjeringen i Irak (FN-sambandet, 2019), og både Saudi-Arabia og Emiratene har støttet den amerikanske koalisjonen mot IS, som startet i 2014. På akkurat dette punktet har Iran og Saudi-Arabia vært på samme side i en konflikt.

Selv om landet har store interne problemer er Irak et meget ressursrikt land, og det har verdens

nest største antatte forekomster av olje og gass (Wehrey et. al., 2009, s. 73). Irak grenser til Saudi-Arabia i sør og til Iran i øst, og begge statene har dermed stor interesse av hvilke intensjoner det nye irakiske regimet har, og hvordan det påvirker forholdene til statene. Begge statene er bevisste på at det som skjer i Irak den nærmeste tiden får både politiske og økonomiske konsekvenser i regionen, og Irak blir følgelig oppfattet som et nullsumspill mellom de to statene. Dette konkurransepregede synet har også ført til økte spenninger innad i GCC, da medlemsstatene må lage en politikk som tar høyde for Saudi-Arabia, Irak og Iran (Wehrey et. al., 2009, s. 60).

4.0 Diskusjon

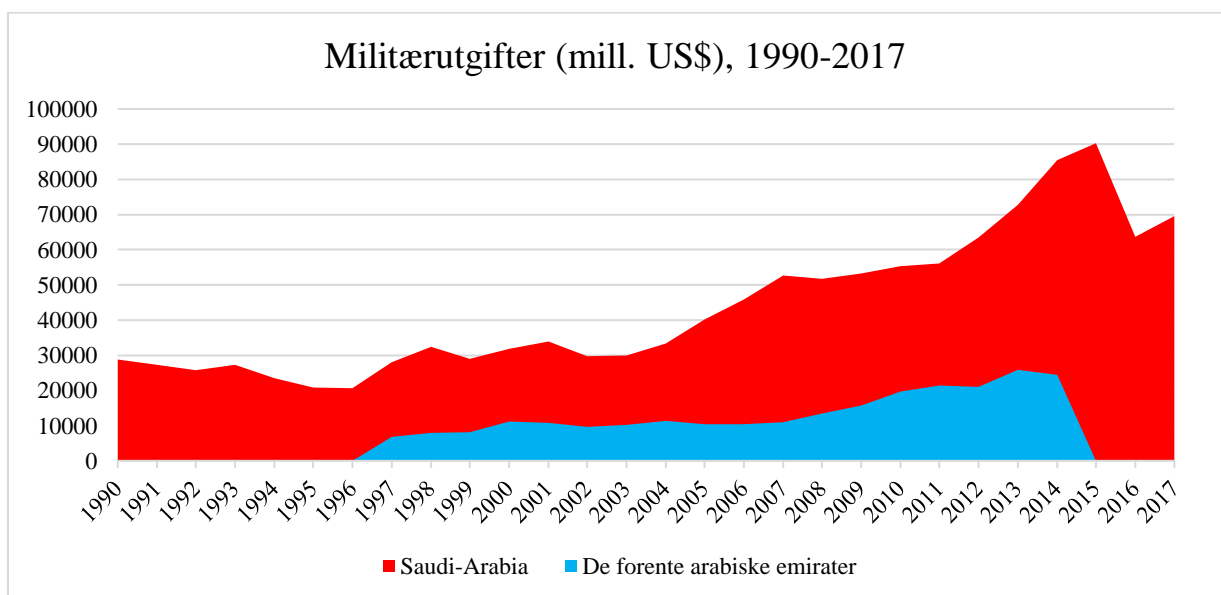
Inntrykket Saudi-Arabia (og Emiratene) har om at Iran er den største trusselen i regionen er gjensidig. Iran har i lang tid ansett Saudi-Arabia som et stort hinder for dets mulighet til å etablere seg som den utvilsomt største makten i Gulf-området. For å løse dette hinderet, har Iran ved gjentatte anledninger forsøkt å ekskludere amerikansk involvering i regionen, og dermed tildele Saudi-Arabia en mindre rolle (Wehrey et. al., 2009, s. 47). Med tiden skulle jo som nevnt amerikansk involvering avta, og selv om dette ikke nødvendigvis er Irans fortjeneste, kan man argumentere for at det har vært i Irans favør. Et logisk resonnement er at dersom en stat ikke forsøker å utøve sin innflytelse, vil en annen stat gripe denne muligheten isteden (Zakaria, 1999, s. 29). Saudi-Arabia og Emiratene ekspanderer i stor grad for å følgelig *forhindre* at Iran gjør det (Jones et. al., 2019, s. 10). Saudi-Arabia står mye svakere alene enn med USA som alliert i regionen. Hva er så motivasjonene og drivkreftene bak de nevnte konfliktene tidligere i oppgaven?

4.1 Jemen

Krigen i Jemen kan argumenteres for å egentlig være et maktspill og en kald krig mellom Saudi-Arabia og Iran. Hovedgrunnen til at Saudi-Arabia og Emiratene har deltatt i krigen i Jemen er i stor grad fordi de tror at de sjiamuslimske Houthi-opprørerne er en forlengelse av Irans makt og innflytelse i regionen. Dermed utgjør opprørerne en spesielt stor trussel mot Saudi-Arabia, ettersom landet grenser til Jemen. Det er på ingen måte helt sikkert at Houthi-opprørerne er en iransk aktør i så stor grad som det saudierne hevder selv, men det er i deres favør å fremstille Houthi-opprørerne som en trussel fra Iran og å vektlegge at Iran har uttrykt en sterk støtte til Houthiene. Dette er spesielt for å få mer støtte fra den saudiske befolkningen. Blant annet er en FN-rapport fra 2017 et eksempel de trolig vil trekke frem (Nichols, 2018), som viser at flere missiler som er skutt fra Jemen mot mål i Saudi-Arabia er produsert i Iran. I tillegg har Saudi-

Arabia og Emiratene stor interesse i å få frem at den internasjonalt anerkjente Hadi-regjeringen er de rettmessige myndighetene i Jemen. Dette er spesielt for å få frem at deres bombekampanje er i overensstemmelse med folkeretten, ettersom Hadi-regjeringen har bedt det internasjonale samfunnet om hjelp (FN-sambandet, 2018). Det er dermed i Saudi-Arabias interesse at Houthi-opprørerne blir overvunnet og at Hadi-regjeringen får tilbake makten i Jemen. Samtidig er det viktig at regjeringen forblir avhengig av den beskyttelsen som både saudierne og emiratene kan tilby. Dette vil videre forhindre at Iran får økt innflytelse i Jemen.

Historisk sett har kostnadene forbundet med ekspansiv stormaktspolitikk tendert til å stige jo lengre ekspansjonen foregår. Flere tropper og militær assistanse blir sendt utenlands og til allierte. Prisene for mer avanserte våpen øker. I tillegg øker også kostnadene i stor grad fordi andre stormakter utvikler sine militære ferdigheter og dermed blir mer vanskelige å overvinne (Mandelbaum, 1998, s. 184). Krigen i Jemen har som nevnt pågått i fire år, og blir dermed dyrere og dyrere for både Saudi-Arabia og Emiratene. Ettersom Iran ikke er direkte knyttet til Houthi-opprørerne på bakken men heller har gitt assistanse i form av våpen og penger, er ikke deres utgifter i nærheten av hva saudierne og emiratene betaler for nærværet i Jemen (Jones et. al., 2019, s. 10). Saudi-Arabia har et av de mest sofistikerte militærene i verden, inkludert noen av de fremste flyene, tanksene og skipene. Saudierne er USAs største kjøper av militært utstyr, med over 129 milliarder dollar i aktive tilfeller (U.S. Department of State, 2019). Både Saudi-Arabia og Emiratene har brukt enorme summer på forsvarene sine, og det kommer til uttrykk her:

(Tall hentet fra SIPRI 2019).

Likevel har ikke forsvarerne til Saudi-Arabia og Emiratene klart å håndtere en relativt liten gjeng med Houthis-opprørere i Jemen. Det saudiske forsvaret tenderer til å forvente at USA skal beskytte landet mot alle farer, da spesielt Iran. Saudierne trengte ikke å bekymre seg for svakhetene i sitt eget forsvar så lenge USA kom til unnsetning, og dette førte til at det saudiske militæret kunne bli styrt av ulike klaner som var lojale til kongefamilien, uavhengig av deres lederevner. Militæret er organisert til å gi intern støtte og stabilitet til kongefamilien dersom det skulle være nødvendig, ikke å beskytte nasjonen mot utenlandske trusler (Seznec, 2013, s. 3). Saudierne har involvert seg i en konflikt de ikke kommer særlig godt ut av, og det er spesielt dårlig for dem at den vinnende siden i denne konflikter etter alt å dømme er Iran (Jones et. al., 2019, s. 10).

4.2 Qatar

Den saudiske ekspansjonen, i dette tilfellet i form av å blokkere Qatar, har også en religiøs motivasjon. Et av Saudi-Arabias fremste strategiske mål, er å bekjempe terror i regionen (Jones et. al., 2019, s. 10). Saudierne og deres allierte anser Brorskapet som en direkte trussel mot deres egen sikkerhet (al-Anani, 2015, s. 542). Brorskapet har inspirert til politisk islam i hele den arabiske verden, og de blir særlig ansett som undergravende fordi de tillater opprør og revolusjon mot ledere de anser som ikke-troende. I Brorskapet var det i tillegg flere som støttet Saddam Husseins invasjon av Kuwait i 1990, og dette førte til at ledere i andre arabiske land ble stadig mer urolige for organisasjonen. Blant annet anser Muhammad bin Zayed, den øverste lederen i Abu Dhabi, Brorskapet som en enorm trussel (The Economist, 2018b). I saudiske og emiratistiske øyne er det dermed uaktuelt at Qatar skal fortsette å støtte Brorskapet i den grad de har gjort så langt: Qatar har blant annet støttet Brorskapet med enorme summer, og bidratt med støtte i konfliktene i blant annet Libya, Egypt, Tunisia og Syria. Ettersom Qatar har hatt et godt forhold til organisasjonen lenge, anser de den som en viktig alliert for å øke sin egen innflytelse i regionen (Arosoaie, 2015, s. 89). Saudi-Arabia er naturlig nok svært misfornøyd med at et av deres naboland og tidligere allierte fortsetter å støtte det de anser som en terrororganisasjon etter det har blitt klart at saudierne anser Brorskapet som en trussel, og derfor har saudierne gått til motangrep og blokkert Qatar. På den måten har de utøvd maktmaksimering og ekspansjon utover sine egne landegrenser. Qatar har dermed indirekte bidratt til at regionen har blitt mer politisk ustabil (Arosoaie, 2015, s. 88). I tillegg har GCC's rolle i regionen og forholdet til andre arabiske stater blitt sterkt svekket som følge av Qatars uforbeholdne støtte til Brorskapet (Arosoaie, 2015, s. 90). I april i år uttalte USAs president Donald Trump at han vil utpeke Brorskapet som en terrororganisasjon. Dette vil bety at organisasjonen og de som inngår avtaler

med den eller støtter den, vil bli sanksjonert (Kirkpatrick, 2019). Dersom Trump skulle lykkes med dette, vil det naturlig være i Saudi-Arabias favør.

Selv om denne blokaden har vært ille for Qatar, har den også rammet noen av de landene som innførte blokaden i utgangspunktet, og verst er det for Emiratene. Dubai er den største aktøren i Gulf-området når det gjelder tjenester, og flere qatarske firma i området har brukt lokale aktører. Det vil også gå hardt utover eiendomsmarkedet i Dubai: bare i 2017 kjøpte Qatar eiendommer i området for 500 millioner dollar. Jebel Ali, den travleste havnen i området, har også blitt sterkt rammet. Denne havnen håndterer mer enn 1/3 av fraktingen i Gulf-området, og 85% av all lasten via sjøveien var på vei til Qatar. Blokaden har naturlig ført til at denne eksporten fra Emiratene til Qatar ikke lengre er mulig, og det har rammet økonomien til Emiratene hardt. En annen negativ konsekvens av blokaden, som denne gangen gjelder saudierne, er at den har svekket forholdet mellom de seks statene som er medlemmer av GCC. Selv om det aldri var ment å være en ren politisk union (sammenlignbar med eksempelvis EU), tillot samarbeidet at varer og mennesker kunne flyttes fritt over landegrensene. Blokaden gjorde at dette ikke lengre var mulig (The Economist, 2017b). De andre medlemmene i GCC er bekymret over hvordan blokaden har utviklet seg og det at en gruppe land med Saudi-Arabia i spissen ”kastet ut” Qatar, og det er lett å tenke at dersom saudierne kunne gjøre dette mot Qatar, kan de også gjøre det mot et annet medlem (The Economist, 2018a).

Det ironiske (og uheldige) med denne blokaden, som også har rammet GCC hardt, er at den har tjent Iran bra. I 2016 var handelen mellom Qatar og Iran på 98 milliarder dollar, og i løpet av sommeren 2017 steg den iranske eksporten til Qatar med 60%. Som en del av blokaden ble saudisk luftrom stengt for qatarske flyselskap, og nå flyr de istedenfor over det iranske luftrommet. Dette vet Iran å utnytte, og Qatar må betale en heftig sum for hver eneste flyvning. En økonom i Dubai har tidligere uttalt at ”dersom denne krisen skulle vare i flere år, er det snakk om flere hundre millioner dollar i inntekt for Iran” (The Economist, 2017b). Denne uenigheten har dermed ført til at Qatar har fått et nærmere bånd til Iran (Jones et. al., 2019, s. 1).

4.3 Irak

Både Saudi-Arabia og Iran har gått imot IS i Irak ved å enten støtte den amerikanske koalisjonen eller Iraks regjering. Det å støtte en koalisjon mot IS ville under andre omstendigheter ikke nødvendigvis blitt regnet som ekspansjon, men det blir det i dette tilfellet, da saudierne støtter

koalisjonen i største grad for å vise sin innflytelse på Irak og ønsker på den måten å minske innflytelsen og støtten fra Iran. Ved å støtte koalisjonen mot IS i Irak, får Saudi-Arabia dermed oppfylt to av sine fremste utenrikspolitiske mål – bekjempe terror, og å forsøke å motvirke Irans innflytelse i regionen. Etter at USA invaderte Irak, skjønnte amerikanerne raskt at deres mål om å demokratisere verden ikke hadde blitt oppnådd der. Ved å holde valg og å støtte den nye sjiamuslimske regjeringen til Irak, har de i praksis overgitt Irak til Iran (Seznec, 2013, s. 3, Jones et. al., 2019, s. 10). Dette falt naturlig nok ikke i god jord hos saudierne, som lenge har ansett USA som en av sine fremste allierte. Frem til 2015 nektet Saudi-Arabia å anerkjenne den nye sjiaregjeringen til Irak, og dette påvirker selvfølgelig forholdet mellom de to landene (Atlantic Council, 2019). Iran på sin side har lenge vært involvert på denne måten i Irak, blant annet ved å støtte alle de viktige opposisjonsgruppene med sjiamuslimer på tiden da Hussein satt ved makten (Maloney, 2008). Irans tre sammenfallende interesser i Irak var som følger: 1) å umuliggjøre en ny krig mellom Iran og Irak, og dermed krevdes det en sjiamuslimsk regjering, 2) endre maktbalansen i den muslimske verden mellom sjia- og sunnimuslimene, da spesielt de saudiske wahhabiene, og 3) å bli den største makten i regionen på lang sikt (Stratfor, 2004). Iraks nyligste valg ble avholdt i 2018, og to Iran-vennlige kandidater ble valgt til noen av de høyeste stillingene i det irakiske parlamentet (The Arab Weekly, 2018). Med kun få unntak er valgkoalisjonene i dag dominert av de samme aktørene som har styrt Irak siden valget i 2005 (Ibrahim, 2018). Dermed står sjiamuslimene fortsatt ved makten i Irak, og dette er selvfølgelig i Irans favør.

I tillegg til en religiøs og politisk motivasjon for å ekspandere i Irak, har Saudi-Arabia også en økonomisk motivasjon: å få kontroll over de enorme olje- og gassreservene i Irak, og å eksportere mer energi til landet enn Iran. På tross av innsatsen til USA og Saudi-Arabia, har Iraks økonomiske, religiøse og diplomatiske bånd med Iran blitt forsterket. Eksempelvis var Iran den tredje største eksportøren til Irak, og den viktigste sektoren er utvilsomt energi: selv om Irak sitter på massive olje- og gassforekomster, er ikke landet stabilt nok til at de kan utvinne ressursene i noen særlig stor grad. Derfor er en stor del av energikonkurransen med Iran relatert til fremtidig oljepolitikk i Irak, og den staten som ender opp med mest innflytelse i landet vil også stille mye sterkere i forhandlinger med OPEC. I tillegg er det en rekke andre strategiske og ideologiske fordeler økt innflytelse i Irak vil føre med seg, og denne økonomiske motivasjonen kan med rimelig sikkerhet føre til at konkurransen over Irak bare øker (Wehrey et. al., 2009, s. 73). Irakerne sliter også med strømmangel, og fordi det også er mangel på vann klarer de heller ikke å produsere dette selv. Derfor må landet importere en stor andel naturgass

og elektrisitet fra Iran, og mye av denne naturgassen går med til strømproduksjon i Irak. Fra et saudisk perspektiv, er det utvilsomt energiimport som er den viktigste dimensjonen i kampen om Irak. Saudi-Arabia prøver følgelig å utnytte denne muligheten, og planlegger å tilby Irak alternative energikilder slik at de slipper å være så avhengig av iransk import. Problemet for irakerne med å bli avhengig av iransk energi, er nemlig at Iran selv har en stor etterspørsel for energi, og importen er dermed risikabel. Sommeren 2018 måtte Iran stoppe energiekporten til Irak på grunn av at de manglet energi selv, og dette førte til enorm strømmangel i Irak. Dette førte igjen til store opptøyer og demonstrasjoner, og mange stilte seg negative til Iran. Iran forsøkte å forsvare den reduserte energiekporten, men den irakiske regjeringen valgte heller å bruke Saudi-Arabia som leverandør for alternativ energi. Saudierne anser energiekporten for å være et middel for å oppnå mer politisk innflytelse i Irak. Sommeren 2018 ble det klart at Saudi-Arabia skulle starte opp et enormt solkraftprosjekt i den nordlige delen av Irak, og dette er i begge statenes interesse (Atlantic Council, 2019). Dette er ingen enkel oppgave, men dersom Saudi-Arabia spiller kortene sine riktig, kan de få overtaket over Iran, iallfall når det gjelder energi. Av alle de områdene der Saudi-Arabia forsøker å motvirke iransk innflytelse i regionen, har de klart å oppnå en betydelig grad av suksess i Irak (Karim, 2018). Avslutningsvis er det verdt å nevne at på en samling i Kuwait i februar 2018, lovte den saudiske utenriksministeren én milliard dollar i lån og 500 millioner i eksportkreditt for å hjelpe Irak med gjenoppbyggingen av landet etter krigen med IS. Etter å ha mislyktes på en del områder når det gjelder kriging med Iran, forsøker Saudi-Arabia nå å vinne ved å bruke mer penger enn iranerne, og dermed introdusere myk makt i konflikten (The Economist, 2018b). Det er likevel viktig å poengtere at selv om den irakiske regjeringen er positiv til det saudiske energiinitiativet, har Irak ingen intensjoner om å bryte sine økonomiske og diplomatiske bånd med Iran.

5.0 Konklusjon

Oppgaven konkluderer med at Saudi-Arabia og De Forente Arabiske Emirater forsøker å fylle maktvakuemet i regionen ved å ekspandere gjennom deltakelse i krigen i Jemen, å kutte alle bånd til Qatar og å involvere seg i IS-konflikten i Irak. Den viktigste drivkraften bak denne formen for ekspansjon er utvilsomt å hindre at Iran får økt makt og innflytelse i regionen. Sjia-islam og Iran utgjør den største sikkerhetstrusselen for Saudi-Arabia og dermed også Emiraten, og dette kan anses for et nullsumspill med en tidsfrist: de(n) staten(e) som ekspanderer raskest og på best mulig måte, vinner. Dette fører følgelig til at den andre parten taper. Saudi-Arabia og Emiraten ekspanderer som tidligere nevnt først og fremst for å forhindre at Iran gjør det. Det hele kan kokes ned til å være en religiøs konflikt: hver part ønsker ikke at den andre partens

retning innen islam skal få størst innflytelse i Midtøsten. I Saudi-Arabias syn går Iran og sjia-islam for det samme (Jones et. al., 2019, s. 10). Det er også politiske og økonomiske insentiver bak denne ekspansjonen, blant annet å få et bedre forhold til den sjiamuslimske regjeringen i Irak, og å få opprettet store områder med solcellepanel slik at Irak ikke forblir like avhengig av iransk energi som de har vært tidligere.

For øyeblikket kan man argumentere for at de tilfellene av ekspansjon som er tatt med i denne oppgaven, delvis har vært imot sin hensikt. Målet til Saudi-Arabia og Emiratene er å begrense iransk makt i området, men måten de har gjennomført dette på, og hvordan hendelsene har utspilt seg, har etter alt å dømme styrket Irans posisjon. Ettersom Iran ofte benytter seg av *proxykrigføring*, eksempelvis gjennom Houthi-opprørerne og Hezbollah, er Saudi-Arabia eksponert i mye større grad, og betaler en langt høyere pris ettersom de er mer direkte involvert. Selv om disse konfliktene ikke går i Saudi-Arabias favør i skrivende øyeblikk, er det viktig å nevne at det går likevel bedre enn om Saudi-Arabia ikke hadde involvert seg i utgangspunktet. Saudierne har vist seg frem som en rasjonell motstander til Iran som akter å handle, istedenfor å ikke foreta seg noe. I konflikten med Iran er det bedre å gjøre *noe* og eventuelt tape, enn å ikke gjøre noe og å dermed tape med sikkerhet.

Referanseliste

Al-Anani, K. (2015). Upended Path: The Rise and Fall of Egypt's Muslim Brotherhood. *Middle East Journal*, 69(4), 527-543. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/43698286>

Al Jazeera (2018, 25. mars). Key facts about the war in Yemen. Hentet fra <https://www.aljazeera.com/news/2016/06/key-facts-war-yemen-160607112342462.html>

Al Jazeera (2019, 26. mars). Yemen's War: Four years on, what Houthi rule looks like. Hentet fra <https://www.aljazeera.com/news/2019/03/yemen-war-years-houthi-rule-190323080134193.html>

Arosoaie, A. (2015). Qatar. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 7(1), 88-90. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26351326>

Atlantic Council (2019, 10. april). Saudi Arabia's plan to lure Iraq from Iran. Hentet fra <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/saudi-arabia-s-plan-to-lure-iraq-from-iran>

Choksy, J. K. & Choksy, C. E. B. (2016). Unstable, Unruly and Reprobate: The Middle East Today. *World Affairs*, 179(1), 58-69. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26369497>

Dahl, R. (1957). The Concept of Power. *Journal of the Society for General Systems Research*, 02(3), 201-215. Hentet fra <https://doi.org/10.1002/bs.3830020303>

Fermann, G. (2014). *Utenrikspolitikk og norsk krisehåndtering*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

FN-sambandet (2018, 13. mai). Saudi-Arabia. Hentet fra <https://www.fn.no/Land/Saudi-Arabia>

FN-sambandet (2019, 17. april). Den islamske staten (IS). Hentet fra <https://www.fn.no/Konflikter/Den-islamske-staten-IS>

Fürtig, H. (2007). Conflict and Cooperation in the Persian Gulf: The Interregional Order and US Policy. *Middle East Journal*, 61(4), 627-640. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/4330451>

Ibrahim, A. (2018, 1. mai). Iraq elections: All you need to know. Parliamentary polls, the first since ISIL's defeat in Iraq, will indirectly decide on new prime minister and president. *Al Jazeera*. Hentet fra <https://www.aljazeera.com/news/2018/05/iraq-parliamentary-elections-2018-180503164932964.html>

Jervis, R. (1998). Realism in the Study of World Politics. *International Organization*, 52(4), 971-991. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/2601364>

Jones, B., Feltman, J., Gross, S., Indyk, M., Kirişci, K., Maloney, S., Riedel, B., Sachs, N., Sloat, A., Stent, A. og Wittes, T. (2019). The new geopolitics of the Middle East: America's role in a changing region. *Brookings*, 1-33. Hentet fra https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/01/FP_20190107_new_geopolitics_of_mena_final.pdf

Karim, U. (2018, 17. januar). Will Iraq Realign Toward Saudi Arabia in 2018?. *Fair Observer*. Hentet fra https://www.fairobserver.com/region/middle_east_north_africa/iraq-saudi-arabia-iran-middle-east-politics-2018-news-analysis-18999/

Kirkpatrick, D. (2019, 30. april). Is the Muslim Brotherhood a Terrorist Group?. *The New York Times*. Hentet fra <https://www.nytimes.com/2019/04/30/world/middleeast/is-the-muslim-brotherhood-terrorist.html>

Lieber, R. J. (2016). Diplomacy's Aversion To Power: Consequences of Retreat. *World Affairs*, 179(1), 35-45. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26369495>

Maloney, S. (2008, 21. mars). How the Iraq War Has Empowered Iran. *Brookings*. Hentet fra <https://www.brookings.edu/opinions/how-the-iraq-war-has-empowered-iran/>

Mandelbaum, M. (1988). *The Fate of Nations: The Search for National Security in the Nineteenth and Twentieth Centuries*. Cambridge: Cambridge University Press

Mearsheimer, J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton

Morgenthau, H. J. (2006 [1948]). *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace* (7. utg). Boston: McGraw-Hill

Nichols, M. (2018, 14. juni). Part of the missiles fired at Saudi Arabia came from Iran: U.N. chief. *Reuters*. Hentet fra <https://www.reuters.com/article/us-iran-sanctions-un/parts-of-missiles-fired-at-saudi-arabia-came-from-iran-u-n-chief-idUSKBN1JA34F>

Oliver, M. (2005, 15. desember). High turnout in Iraqi elections. *The Guardian*. Hentet fra <https://www.theguardian.com/world/2005/dec/15/iraq.iraq>

Ringdal, K. (2014). *Enhet og Mangfold, Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg). Bergen: Fagbokforlaget

Seznec, J.-F. (2013). Saudi Arabia vs. Iran and the Role of the USA. *The Iranian Nuclear Controversy: Regional Aspects*. Norsk Utenrikspolitisk Institutt. Hentet fra <https://nupi.brage.unit.no/nupixmlui/bitstream/handle/11250/284732/Saudi%2bArabia%2bvs.%2bIran%2b-%2bi%2bmal.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Stockholm International Peace Research Institute (2019, ingen dato). Military Expenditure. Hentet fra <https://www.sipri.org/research/armament-and-disarmament/arms-transfers-and-military-spending/military-expenditure>

Stratfor (2004, 3. juni). Iraq, Iran and Saudi Arabia. Hentet fra <https://worldview.stratfor.com/article/iraq-iran-and-saudi-arabia>

The Arab Weekly (2018, 16. september). Iran wins in Iraqi elections. Two pro-Iran candidates elected as speaker, deputy speaker as new parliamentary alliances take shape. Hentet fra <https://the arabweekly.com/iran-wins-iraqi-elections>

The Economist (2017a, 6. april). The ambitious United Arab Emirates. Driven by an energetic crown prince, the UAE is building bases far beyond its borders. Hentet fra

<https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2017/04/06/the-ambitious-united-arab-emirates>

The Economist (2017b, 19. oktober). The boycott of Qatar is hurting its enforcers. If Saudis and Emiratis will not trade with Doha, Iranians will. Hentet fra

<https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2017/10/19/the-boycott-of-qatar-is-hurting-its-enforcers>

The Economist (2017c, 10. juni). Saudi Arabia cuts off Qatar. The kingdom is raising tensions with its immediate neighbours as well as with Iran and Yemen. Hentet fra

<https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2017/06/10/saudi-arabia-cuts-off-qatar>

The Economist (2018a, 21. juni). Why Gulf countries are feuding with Qatar. The Qataris championed the Arab spring; their neighbours are trying to bury it. Hentet fra

<https://www.economist.com/special-report/2018/06/21/why-gulf-countries-are-feuding-with-qatar>

The Economist (2018b, 21. juni). Saudi Arabia turns against political Islam. The crown prince tries to reform Wahhabism and isolate the Muslim Brotherhood. Hentet fra

<https://www.economist.com/special-report/2018/06/21/saudi-arabia-turns-against-political-islam>

The Economist (2018c, 8. mars). Saudi Arabia's use of soft power in Iraq is making Iran nervous. The kingdom is eyeing southern Iraq, which Iran considers its backyard. Hentet fra

<https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2018/03/08/saudi-arabias-use-of-soft-power-in-iraq-is-making-iran-nervous>

U.S. Department of State (2019, 18. mars). US Security Cooperation With Saudi Arabia.

Hentet fra <https://www.state.gov/t/pm/rls/fs/2019/288671.htm>

Wehrey, F., Karasik, T., Nader, A., Ghez, J., Hansell, L. og Guffey, R. (2009). *Saudi-Iranian Relations Since the Fall of Saddam: Rivalry, Cooperation, and Implications for U.S. Policy*.

Santa Monica: RAND Corporation

Zakaria, F. (1999). *From Wealth to Power: The Unusual Origins of America's World Role*.
New Jersey: Princeton University Press